

**КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
УНІВЕРСИТЕТСЬКИЙ КОЛЕДЖ**

Циклова комісія з педагогічної освіти

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор з науково-методичної
та навчальної роботи
О.Б.Жильцов
«11» 09 2019 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ОСНОВИ ДЕФЕКТОЛОГІЇ**

для студентів

спеціальності 012 Дошкільна освіта

освітнього рівня молодший спеціаліст

освітньої програми Дошкільна освіта

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Ідентифікаційний код 02136554
Начальник відділу
моніторингу якості освіти
Програма № 1214/19
(підпис) (прізвище, ініціали)
« » 2019 р.

Київ – 2019

Розробник: Пижевська Ірина Володимирівна,
викладач циклової комісії з педагогічної освіти
Університетського коледжу
Київського університету імені Бориса Грінченка

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні циклової комісії з педагогічної освіти

Протокол від «29» серпня 2019 р. № 1

Голова циклової комісії Діденко Н. М. Діденко

Робочу програму перевірено
«30» серпня 2019 р.

Заступника директора з навчально-методичної роботи Гейхман З.Л.Гейхман

Заступника директора з навчальної роботи Карлінська Я.В. Карлінська

Пролонговано:

на 20__/20__ н.р. (_____), «__» _____ 20__ р., протокол № __

на 20__/20__ н.р. (_____), «__» _____ 20__ р., протокол № __

на 20__/20__ н.р. (_____), «__» _____ 20__ р., протокол № __

на 20__/20__ н.р. (_____), «__» _____ 20__ р., протокол № __

1.Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни
	денна форма навчання
Вид дисципліни	обов'язкова
Мова викладання, навчання, оцінювання	українська
Загальний обсяг кредитів/годин	1,5/45
Курс	3
Семестр	5
Кількість змістових модулів з розподілом:	1
Обсяг кредитів	1,5
Обсяг годин, в тому числі:	45
Аудиторні	28
Модульний контроль	2
Семестровий контроль	-
Самостійна робота	15
Форма семестрового контролю	залік

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: висвітлення основних закономірностей та особливостей розвитку, виховання та навчання дітей з порушеннями психофізичного розвитку (порушення зору, слуху, мовлення, опорно-рухового апарату, затримка психічного розвитку, розумова відсталість та комбіновані порушення).

Завдання: надання студентам теоретичних знань щодо загальної характеристики різних категорій дітей з психофізичними порушеннями, етіології, механізмів, симптоматики, класифікації, динаміки протікання даних порушень за умов цілеспрямованого навчання та виховання; формування у студентів категоріальних понять з дефектології; сформулювати у студентів вміння правильно діагностувати певне психофізичне порушення та визначати ефективні шляхи корекційного впливу у різних категорій дітей з вадами в розвитку; прищеплення особливого ставлення до дітей з психофізичними порушеннями; обґрунтувати принципи створення і розвитку системи спеціальних закладів для виховання дітей з метою здійснення оптимального впливу на хід розвитку, формування активної соціально-корисної особистості до самостійної трудової діяльності.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен мати такі **предметні компетентності**:

- знання предмету і завдань дефектології;
- розуміння етіології та класифікації аномалій;
- знання основних видів аномального розвитку;
- розуміння особливостей проведення обстеження дітей з порушеннями психофізичного розвитку;
- розуміння особливостей побудови навчально-виховного процесу з дітьми, що мають порушення психофізичного розвитку;
- вміння встановлювати закономірності і особливості навчально-виховного процесу в спеціальних закладах для дітей з психофізичними порушеннями, визначати мету, завдання, зміст, принципи та методи навчання, виховання та трудової підготовки;
- здатність використовувати різні спеціальні технічні засоби, які допомагають дітям з порушеннями в їх пізнавальній діяльності та встановленні контакту з оточуючим світом;
- вміння визначати ефективні шляхи та засоби профілактики психофізичних порушень;
- здатність виявляти особливості та шляхи покращення життя та діяльності дітей з психофізичними порушеннями в соціальному оточенні (сім'ї, трудових та навчальних колективах).

3. Результати навчання за дисципліною.

- визначати предмет і завдання дефектології;
- розуміти етіологію та класифікувати аномалій;
- визначати основні види аномального розвитку;
- розуміти особливості проведення обстеження дітей з порушеннями психофізичного розвитку;
- знати особливості побудови навчально-виховного процесу з дітьми, що мають порушення психофізичного розвитку;
- вміти встановлювати закономірності і особливості навчально-виховного процесу в спеціальних закладах для дітей з психофізичними порушеннями, визначати мету, завдання, зміст, принципи та методи навчання, виховання та трудової підготовки;
- використовувати різні спеціальні технічні засоби, які допомагають дітям з порушеннями в їх пізнавальній діяльності та встановленні контакту з оточуючим світом;
- вміти визначати ефективні шляхи та засоби профілактики психофізичних порушень;
- виявляти особливості та шляхи покращення життя та діяльності дітей з психофізичними порушеннями в соціальному оточенні (сім'ї, трудових та навчальних колективах).

- визначати та удосконалювати форми та зміст корекційно-педагогічного процесу, спрямованого на подолання психофізичних порушень у дітей дошкільного віку.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Розподіл годин між видами					
	Усього	Аудиторна				
		Лекції	Семинар	Практич	Індивід	Сам.р
Змістовий модуль 1. Вступ. Предмет і завдання дефектології. Загальна характеристика, етіологія аномального розвитку та основні групи дітей з порушеннями психофізичного розвитку						
1. Вступ. Предмет і завдання дефектології. Загальна характеристика та етіологія аномального розвитку	10	2	4			4
2. Діти з порушеннями зору та слуху	9	2	2		2	3
3. Діти з порушеннями мовлення та опорно-рухового апарату	9	2	2		2	3
4. Діти із затримкою психічного розвитку, розумовою відсталістю та комбінованими порушеннями	15	4	4		2	5
Модульний контроль	2					
Разом	45	10	12		6	15
Підготовка та проходження контрольних заходів						
Усього годин	45	10	12		6	15

5. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль I. Вступ. Предмет і завдання дефектології.

Загальна характеристика, етіологія аномального розвитку та основні групи дітей з порушеннями психофізичного розвитку

Тема 1. Вступ. Предмет і завдання дефектології.

Загальна характеристика та етіологія аномального розвитку.

Предмет, завдання та понятійно-категоріальний апарат корекційної педагогіки. Галузі корекційної педагогіки. Сутність та класифікація порушень психофізичного розвитку. Причини порушень психофізичного розвитку. Особливості процесу аномального розвитку

Основні поняття теми: корекційна педагогіка, корекція, реабілітація, абілітація, інтеграція, інклюзія, інклюзивна освіта, соціальна адаптація, спеціальні освітні заклади, особливі освітні потреби, сурдопедагогіка, тифлопедагогіка, олігофренопедагогіка, логопедія та логодидактика, затримка психічного розвитку, аутизм, олігофренія і деменція, ідіотія;

імбецильність, дебільність, сліпота і слабкозорість, дитячий церебральний параліч, натальний, постнатальний, пренатальний періоди.

Семінар 1. Дефектологія як наука, її науково-теоретичні основи.

Семінар 2. Етіологія, форми і види психофізичних порушень.

Основна література: 1, 3. Додаткова література: 11, 13

Тема 2. Діти з порушеннями зору та слуху.

Порушення зору як психолого-педагогічна проблема. Класифікація порушень зорової функції та причини їхнього виникнення. Навчання і виховання дітей з порушеннями зорової функції у спеціальних закладах. Організація допомоги учням з порушеннями зору в умовах загальноосвітньої школи. Роль слуху в розвитку людини. Причини виникнення та класифікація порушень слухової функції. Навчання і виховання дітей з порушеннями слухової функції у спеціальних закладах. Організація допомоги учням з порушеннями слуху в умовах загальноосвітньої школи.

Основні поняття теми: зоровий аналізатор, гострота зору, вроджена сліпота, набута сліпота, прогресуючі і стаціонарні порушення, діти зі зниженим зором, спеціальні школи (школи-інтернати) для сліпих та дітей зі зниженим зором, слухового аналізатора, рівень інтенсивності різних типів звуків, глухота, туговухість, фактори ендogenous та екзогенного впливу.

Семінар 3. Загальна характеристика дітей з порушення зору та слуху. Особливості їх обстеження, навчання та виховання.

Основна література: 1,4,5. Додаткова література: 11,13,14.

Тема 3. Діти з порушеннями мовлення та опорно-рухового апарату.

Психолого-педагогічна характеристика дітей з порушеннями мовлення. Навчання і виховання дітей з порушеннями мовлення. Особливості роботи вчителя з дітьми, що потребують логопедичної допомоги, в умовах загальноосвітніх шкіл. Діти з порушенням опорно-рухового апарату та моторного розвитку. Дитячий церебральний параліч. Врахування особливостей порушень моторної сфери у різних видах навчальної діяльності дітей, організація їх спілкування та участі у позакласній роботі. Комплексні порушення психофізичного розвитку дітей, їх види та врахування в умовах інклюзивного навчання.

Основні поняття теми: центральна нервова система, внутрішньотрубна патологія, афонія, дистонія, тахілалія, брадилалія, заїкання, дислалія, дизартрія, ринолалія, алалія, афазія, дислексія, дисграфія, фонетико-фонематичний недорозвиток мовлення, загальний недорозвиток мовлення, прояви мовленнєвого негативізму, спеціальні логопедичні групи, логопедичні пункти, параліч, дитячий церебральний параліч.

Семінар 4. Загальна характеристика дітей з порушення мовлення та опорно-рухового апарату. Особливості їх обстеження, навчання та виховання.

Основна література: 1,2,3. Додаткова література: 1, 5, 6, 7, 8, 9, 11, 12

Тема 4. Діти із затримкою психічного розвитку, розумовою відсталістю та комбінованими порушеннями.

Психолого-педагогічна характеристика дітей з ЗПР. Корекційна спрямованість навчально-виховного процесу у роботі із дітьми із ЗПР. Психолого-педагогічна характеристика дітей з порушеннями інтелекту. Принципи корекційної спрямованості навчально-виховного процесу в спеціальній школі. Навчання і виховання дітей з порушеннями інтелекту у спеціальних закладах. Корекційні прийоми реалізації індивідуального підходу до дітей з порушеннями інтелекту в умовах індивідуального та інклюзивного навчання. Поняття про складні порушення розвитку.

Основні поняття теми: затримка психічного розвитку, мозкова дисфункція, доброякісна

ЗПР, церебрально-органічна ЗПР, корекційна робота, олігофренія, деменція, легка розумова відсталість, помірна розумова відсталість, важка розумова відсталість, глибока розумова відсталість, компенсація, корекція, предметно-практична діяльність, сліпоглухота, сліпоглухонімота, деривація.

Семінар 5. Загальна характеристика дітей із затримкою психічного розвитку. Особливості їх обстеження, навчання та виховання.

Семінар 6. Загальна характеристика дітей із розумовою відсталістю та комбінованими порушеннями. Особливості їх обстеження, навчання та виховання.

Основна література: 1,3. Додаткова література: 13, 16

6. Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Вид діяльності студента	Максимальна кількість балів за одиницю	Модуль 1	
		кількість одиниць	максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	1	5	5
Відвідування семінарських занять	1	6	6
Робота на семінарі (доповідь, виступ, повідомлення, участь у дискусії)	10	6	60
Виконання завдання для самостійної роботи	5	4	20
Виконання модульної контрольної роботи	25	1	25
Разом			116
Максимальна кількість балів: 116			
Розрахунок коефіцієнта: 1,16			

6.2. Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання

Змістовий модуль I. Вступ. Предмет і завдання дефектології.

Загальна характеристика, етіологія аномального розвитку та основні групи дітей з порушеннями психофізичного розвитку

Тема 1. Вступ. Предмет і завдання дефектології. Загальна характеристика та етіологія аномального розвитку.

Розкрити предмет і завдання корекційної педагогіки. Надати змістовний аналіз етіології аномального розвитку, охарактеризувати психофізичні порушення спираючись на теорією Л.С. Виготського. (Друкована робота у вигляді реферату об'ємом до 8 сторінок)

Тема 2. Діти з порушеннями зору та слуху

Проаналізувати можливість організація допомоги учням з порушеннями зору та слуху в умовах спеціальної освіти та інклюзивної освіти в умовах закладу загальної середньої освіти. (Друкована робота у вигляді реферату об'ємом до 8 сторінок)

Тема 3. Діти з порушеннями мовлення та опорно-рухового апарату

Організація допомоги учням з порушеннями мовлення та опорно-рухового апарату в умовах спеціальної освіти та інклюзивної освіти в умовах закладу загальної середньої освіти. (Друкована робота у вигляді реферату об'ємом до 8 сторінок)

Тема 4. Діти із затримкою психічного розвитку, розумовою відсталістю та комбінованими порушеннями

Організація допомоги учням з ЗПР, вадами розумового розвитку в умовах спеціальної та інклюзивної освіти в умовах закладу загальної середньої освіти. Психолого-педагогічні основи розвитку і освіти осіб зі складним дефектом. (Друкована робота у вигляді реферату об'ємом до 8 сторінок)

Критерії оцінювання самостійної роботи.

Самостійна робота оцінюється в діапазоні від 0 до 5 балів. Критерії оцінювання викладені у таблиці:

Бал	Критерій оцінки
5	Робота виконана в повному обсязі, залучені альтернативні джерела інформації. Виконане завдання має практичну користь для подальшої професійної діяльності студента.
4	Робота виконана майже на 60 - 90% від загального обсягу та допускаються незначні помилки. Виконане завдання має практичну користь для подальшої професійної діяльності студента.
3	Обсяг виконаних завдань становить 30 – 59 %. Практична користь від виконаного завдання не значна.
2	Обсяг виконаних завдань становить 10 – 29 %. Практична користь від виконаного завдання майже відсутня.
1	Обсяг виконаних завдань становить менше 10%. Практична користь від виконаного завдання відсутня.

6.3. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання

Модульний контроль проводиться у вигляді письмової контрольної роботи, яка містить 3 питання. Контрольна робота розробляється не менше, ніж у 4 варіантах. Кожне питання оцінюється у 8 балів та 1 бал за загальне оформлення роботи та сумлінність виконання.

6.4. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання

Форма проведення заліку: за результатами поточного контролю (відвідування лекцій, семінарських та практичних занять, поточне опитування, виконання самостійних завдань та певних видів робіт на семінарських заняттях)

6.5. Шкала відповідності оцінок

Оцінка	Кількість балів
Відмінно	100-90
Дуже добре	82-89
Добре	75-81
Задовільно	69-74
Достатньо	60-68
Незадовільно	0-59

7. Навчально-методична карта дисципліни «Основи дефектології»

Разом: 45 год., із них: 10 год. – лекцій, 12 год. – семінарських занять, 6 год. – індивідуальна робота, 15 год. – самостійна робота, 2 год. – модульний контроль. 6 семестр закінчується складанням заліку.

Модулі	Змістовий модуль I.			
Назва модуля	Вступ. Предмет і завдання дефектології. Загальна характеристика, етіологія аномального розвитку та основні групи дітей з порушеннями психофізичного розвитку			
Лекції	1	2	3	4-5
Теми лекцій	Вступ. Предмет і завдання дефектології. Загальна характеристика та етіологія аномального розвитку.	Діти з порушеннями зору та слуху	Діти з порушеннями мовлення та опорно-рухового апарату	Діти із затримкою психічного розвитку, розумовою відсталістю та комбінованими порушеннями
Теми семінарських занять	Дефектологія як наука, її науково-теоретичні основи. Етіологія, форми і види психофізичних порушень.	Загальна характеристика дітей з порушення зору та слуху. Особливості їх обстеження, навчання та виховання.	Загальна характеристика дітей з порушення мовлення та опорно-рухового апарату. Особливості їх обстеження, навчання та виховання.	Загальна характеристика дітей із затримкою психічного розвитку, розумовою відсталістю та комбінованими порушеннями. Особливості їх обстеження, навчання та виховання.
Самостійна робота	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів
Вид поточного контролю	Модульна контрольна робота			
Підсумковий контроль	Залік			

8.Рекомендована література

Основа (базова література):

1. Кисла О.Ф. Корекційна педагогіка: навч.посібник / О.Ф.Кисла. - К.: Кондор-Видавництво, 2015. - 320 с.
2. Логопедія: підручник [Текст] / за ред. М.К. Шеремет. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2017. – 856 с.
3. Мартинчук О.В. Основи корекційної педагогіки: [навч.-метод. посіб. Для студентів напряму підготовки «Дошкільна освіта»] / Олена Валеріївна Мартинчук. – К.: Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2010. – 288 с.
4. Федоренко С. Тифлодидактика : навчальний посібник для студентів ВНЗ / С. В. Федоренко. — К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2009. — 144 с.
5. Королева І.В. Діагностика та корекція порушень слухової функції у дітей раннього віку. - СПб., 2005. - 288с ..

Додаткова література:

1. Тищенко В. Як навчити дитину правильно розмовляти: Від народження до 5 років: [поради батькам] / В. Тищенко, Ю. Рібцун. – К.: Літера ЛТД, 2006. – 128 с.
2. Вознюк Л.М., Климчук Н.Б., Мерленко І.М., Петрович В.С. Дитячий церебральний параліч: поради батькам і педагогам. – Луцьк, 2002. – 74 с.
3. Вступ до абілітації та реабілітації дітей з обмеженнями життєдіяльності:[навчально-методичний посібник] / Л.Б.Людквіст, В.В.Бурлака,А.Г.Шевцов [та ін.]. – К.: Герб, 2007. – 288 с.
4. Кот М. З. Теорія і методика виховної роботи: Навчальний посібник. - К., 2011. - 216 с.
5. Малярчук А.Я. Дидактичний матеріал для виправлення мовленнєвих недоліків: [навчальний посібник] / Антоніна Яківна Малярчук. – К.: Літера ЛТД, 2005. – Ч. I. – 272 с.
6. Малярчук А.Я. Дидактичний матеріал для виправлення мовленнєвих недоліків: [навчальний посібник] / Антоніна Яківна Малярчук. – К.: Літера ЛТД, 2005. – Ч. II. – 184 с.
7. Малярчук А.Я. Обстеження мовлення дітей: [дидактичний матеріал] / Антоніна Яківна Малярчук. – К.: Літера ЛТД, 2003. – 104 с.
8. Манько Н.В. Діагностика та корекція мовленнєвого розвитку дітей раннього віку: [науково-методичний посібник] / Наталія Володимирівна Манько. – К.: КНТ, 2008. – 256 с.
9. Савіна Л.П. Пальчикова гімнастика для розвитку мовлення: [посібник для батьків і педагогів] / Лідія Павлівна Савіна. – К.: Вид-во «Школа», 2002. – 48 с.
10. Савченко М.А. Методика виправлення вад вимови фонем у дітей / Марія Аврамівна Савченко. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2007. – 160 с.
11. Сак Т.В. Особлива дитина: Від народження до 6 років: [поради батькам] / Тамара Василівна Сак. – К.: Літера ЛТД, 2008. – 144 с., іл.
12. Сєдих Н.О. Вчимося писати й говорити правильно: поради логопеда / Нєля Олексіївна Сєдих. – Харків: Видавнича група «Основа», 2007. – 176 с.
13. Синьов В.М., Копернік Г.М. Основи дефектології: навч. посібник. – К.: Вища шк., 1994. – 143 с.
14. Дитина зі світу тиші. – Методичний посібник/Українське товариство глухих. Лабораторія жестової мови Інституту спеціальної педагогіки НАПН України. Об'єднання нечуючих педагогів.
15. Сухар В.Л. Розвиток звукової культури мовлення дітей молодшого дошкільного віку / Упоряд. В.Л. Сухар. – Х.: Вєста: Вид-во «Ранок», 2008. – 80 с.

16. Певзнер М.С. Клиническая характеристика детей с задержкой психического развития //Дефектология.- 1972. № 3. С. 3-9
17. Трубачова С.В. Умови реалізації компетентнісного підходу у навчальному процесі / С.В.Трубачова // Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: під заг. ред. О.В.Овчарук. – К.: К.І.С., 2004. – С. 53-58. – (Б-ка з освітньої політики).